

elvégzett kutatást mindenképpen folytatni kell ahhoz, hogy annak eredményei értelmezhetőek legyenek.

Feltárás közben a főépület Ny-i és K-i szárnya között jelentős eltérés mutatkozott. A Ny-i szárnyban a modern rétegek alatt vastkos kora újkori kerámiával datálható réteg feküdt, amely alatt közvetlenül az agyagos altalajt figyeltük meg. Ebbe az altalajba alapozták az épület első periódusának (15. század vége) téglafalait. Egy helyen e téglafal vágott egy 14. század végi kerámiával datálható gödröt. A Ny-i szárny első periódusú földszinti terei kissé alacsony járósínnal megegyeznek a mai terekkel. A K-i épületszárnyban, az ottani modern rétegek átvágása után, jelentős méretű 16. századi feltöltést vágunk át az épület D-i részén, a szárny É-i helyiségeiben pedig egy pince vagy egy mélyebb járósínnal tartozó földszint részletei kerültek elő. A pincét vagy földszintet a 16. század végén(?) bonthatták le, hogy helyén egy azóta már többször átalakított új épületrészt építsenek fel. A Ny-K-i hossz tengelyű É-i melléképületek környezetében feltártuk a 19. századi tervrajzokból már ismert alaprajzú narancsház üvegház részét, amely egy padlófűtő rendszerrel fűtött melegházból és egy egyszerű kiépítésű üvegházból állt. A K-i narancsháztól délre egy kerti építmény téglafalai kerültek elő. A két üvegház között pedig egy É-D tengelyű épület maradványai kerültek részben elő, amit legkésőbb a 19. század elején, a narancsház átalakításakor elbontottak. Mindkét épület feltárásából 18-19. századi kerámia került felszínre. Kutatást folytattunk a második emeleten is. Itt a boltozati feltöltéseket bontottuk fel néhány helyen. Megállapítható volt, hogy a boltozatok másodlagosak a felmenő falakhoz képest. A Ny-i szárny boltozat feletti feltöltéséből reneszánsz kályhacsempe került elő.

KOPPÁNY ANDRÁS – THÚRY LÁSZLÓ

223. Környe, római erőd

(Komárom-Esztergom megye) Ró

2004. július 19-28. között folytattuk a környei késő római erőd falainak kutatását. Az eddigiekben megállapítást nyert a rombusz alakú erőd K-i, D-i és Ny-i falának vonala. Az É-i fal vonalát a terepjelenségek, a georadarvizsgálat, illetve az új házépítők elmondása alapján a Hegyalja út vonalában, az úttal párhuzamosan, attól néhány méterre délre lehetett valószínűsíteni. Az Új Iskola udvarán kezdtük a feltárást egy nyolc szakaszból álló, összesen 50 m hosszú, 28 m-ig 1 m széles, a továbbiakban 60 cm széles É-D irányú árokkal, amely éppen az iskola fala és a tőle É-ra fekvő temető közé esett.

Az úgynevezett 1. árokban azonban nem találtunk falnyomokat, csak egy 40 cm vastag római planírrétegsort. A planírréteg gazdag kerámiaanyagot tartalmazott a Kr. u. 1. század végétől a 3. század elejéig terjedő időszakból, több keltezésként értékű terra sigillata töredéket, illetve egy hamis Marcus Aurelius középbronz érmét. Emellett egy 12-13 éves gyermek K-Ny tájolású csont-

vázát tártuk fel. Nem sírba volt temetve, hanem az altalajba vájt sekély gödörbe kotorták el és ráhúzták a planírréteget. A gyermek csípője mellett megtaláltuk a bulláját, ami a késő római korra – feltehetőleg a területrendezés, planírozás, erődépítés idejére – utalja a holttest földbe helyezésének idejét.

Tekintettel arra, hogy az É-i fal vonalát az elmondások és a georadar-vizsgálat nyomán az 1. ároktól K-re kb. 20 m-re követni lehetett, így esély volt a fal felbukkanására az 1. árokban. Mivel nem találtuk nyomát, arra a következtetésre jutottunk, hogy az É-i fal vonala az erőd Ny-i részén valószínűleg a domborzatot követte, azaz az úgynevezett Ravatalozótól megtörhetett a fal vonala DNy felé. Ezen a részen ugyanis a Leshegynek egy délre tartó nyúlványa helyezkedik el. Ezt követően vontunk két kisebb kutatóárkot, mindkettő 3×1 m-es volt, egyet az iskola K-i kerítésére merőlegesen, azaz Ny-K irányba, míg a másodikat a Ny-i fal vonalában. Mindkét újabb árokban ugyanaz a planírréteg mutatkozott, mint a hosszú árokban, illetve a 2. árok planírozása felett, 10-12 cm vastag kerámia-, kavics- és tetőcseréptörmelék réteg került felszínre.

A Ny-i fal vonalában ásott árokban ugyanazt a planírréteget találtuk. Tekintettel arra, hogy két esztendővel ezelőtt a Ny-i fal déli részének azonosításakor a falalapozás legalsó sora került csak elő (a többit elhordták), nem kizárt, hogy az iskola építéskor ezt az egy kötőanyag nélküli kősort nem azonosították falként, és a gépek elhordták. Az idejű ásás azonban a település magjában volt, ahol többször is építkeztek az évszázadok során, így az iskola déli része alatt húzódó falat teljesen kitermelhették.

A feltárás során megállapíthattuk, hogy a késő római korban az erőd teljes területét elegyengették, nagyon kis szintkülönbség maradt a D-i és az É-i erődrész között. A gazdag kerámiaanyag alapján a Kr. u. 1. század végétől a 3. század elejéig lakott volt a terület. Településtípust nem lehetett megállapítani.

SZABÓ ÁDÁM – TÓTH ENDRE

224. Kunsziget, Toronyvár-dűlő

(Győr-Moson-Sopron megye) Ró?, Kö, Kú

2004. augusztus 9. és szeptember 3. között radaros geofizikai felmérést végeztünk a római korinak meghatározott parti falcsonk környékén. A víz alatti lelőhely morfológiai viszonyainak feltérképezésére szeizmikus méréseket végeztünk. A mérések előzetes elemzése arra utal, hogy a parton, a dűlőút alatt jelentős falmaradványok húzódnak. A víz alatt 2002-ben dokumentált téglafal mellett, attól kiindulva, a parttal párhuzamosan egy 30 m hosszú alapegyenest jelöltünk ki a víz alatt. Erre az egyenesre 2×2 m nagyságú szelvényrendszert jelöltünk ki. A szelvényekben leszívattuk a felső, recens kavicsréteget. Alatta falmaradványok, omladék és egy kompakt kavicsos szint jelent meg. Az utóbbi már a falak pusztulása után rakódott le. A szelvények rajzait még

a feltárás ideje alatt AutoCAD programmal digitalizáltuk. Ez azért volt fontos, mert a többnyire 50–60 cm között változó látótávolság miatt csak így lehetett a felületet egyben tanulmányozni.

Megállapítottuk, hogy a kutatási terület folyási irány szerinti felső végén egy a parttól merőlegesen húzódó téglafal található, melynek folyásirány felőli oldalát nagyméretű, 30–35 cm-es mészkőtömbökkel falazták. A fal alapja a parttól befelé lejtősen halad, tehát eredetileg is a folyómederbe, illetve a partra épülhetett. Ezt erősíti meg a folyásirány felőli kőfalazás is. Ettől a faltól lefelé 4 m-rel egy kidőlt téglafalat találtunk. A téglák mérete és a kötőanyag minősége megegyezik a két falnál. A kidőlt fal eredetileg a parttal párhuzamosan futtatott. A két fal közötti részen kompakt omladékot találtunk, melynek anyaga döntően kő (fekete-fehér, szemcsés, gránitszerű kő). A köveken helyenként homokos, laza habarcsot találtunk. Az omladék tetején kora újkori jellegű kerámiatöredékeket dokumentáltunk. Az omladékot a kidőlt fal mellett átvágtuk. Az omladék vastagsága itt 50 cm volt. Alatta egy korábbi folyómederre utaló kompakt kavicsos réteg található, melyet a felső fal mellett egy árok alján már megtaláltunk. A felső fal mellett, az omladék alján egy cserépbogrács peremtöredékére bukkantunk. Ebből azt a következtetést vonhatjuk le, hogy a feltételezhetően római építményt (nem került elő római lelet) a középkorban felhasználták (a kőfalazás). A létesítmény a kora újkorban pusztult el.

Az építmény funkciójáról, alaprajzáról a geofizikai mérés kiértékelése után lehet többet mondani. Jellege és elhelyezkedése alapján a felső, eredeti helyén álló fal kikötői létesítmény, talán móló lehetett. A felderítés során mindkét irányban 1–1 km hosszan átvizsgáltuk a medret. A Bolgányi-híd fölött található kis sziget előtt egy nagyméretű kidőlt cölöpöt figyelhettünk meg, mellette újkori kerámiával, melyek egy hajómalomra utalhatnak.

TÓTH JÁNOS ATTILA

225. Kupa, Fecske-dűlő

(Borsod-Abaúj-Zemplén megye) Ó, U, Á, Kk

2004. április 8-án bejelentés alapján helyszíni szemlét végeztünk a község határában, ahol szántáskor Árpád-kori templom alapjai kerültek elő. A kiszántott kőépület maradványai a Fecske-dűlőben találhatók, mely a községtől D-re, a műúttól és a Vadász-pataktól K-re, É-D irányban több mint 2 km-en keresztül húzódik. 1978 őszén Wolf Mária terepbejárása alkalmával három középkori lelőhelyet lokalizált ezen a területen. A kiszántott épület a Wolf Mária által Fecske-dűlő, 2. lelőhelynek nevezett településen került elő, ahonnan újkori törmelékeket, késő középkori és zömmel Árpád-kori leleteket írt le. A kőépület már a műútról jól látható volt, előbukkant alapja fehér, meszes és vörös, téglás(?). Az épület É-D-i irányú, a környezetéből erőteljesen kiemelkedő dombhát DNy-i lejtőjén került elő, tájolása KÉK-

NyDNy. Hossza 20–25 m, szélessége 8–10 m. Az épület területén és környékén nagy mennyiségű késő középkori(?) mázas cserepet és kevesebb szürke, fehér Árpád-kori edénytöredéket találtunk. Számos vastárgy és egy üveg-edény apró darabja is előkerült. Az épület kő építőelemeiből egyet behoztunk. Elképzelhető, hogy középkori templomról van szó. Az épület környékén elszórtan kevés őskori edénytöredéket is találtunk. A bejelentő beszolgáltatta az általa a lelőhelyen gyűjtött anyagot.

A bejelentő egy általa újonnan felfedezett neolitikus lelőhelyet is megmutatott nekünk, mely szintén a Fecske-dűlőben, de a középkori lelőhelyektől É-ra a faltól közvetlenül D-re található. Itt két frissen szántott parcellában kb. 50×50 m-es területen közepes sűrűségben találtuk a bükki kultúra településeinek leleteit: cserepeket, pattintott köveket és őrlőkötőredéket. A lelőhely valószínűleg nagyobb kiterjedésű, mint jelenleg látható, és feltehetően ÉK-DNy-i irányban húzódik.

B. HELLEBRANDT MAGDOLNA – CSENGERI PIROSKA

226. Lenti-Lentiszombathely, Felső-telek

(Zala megye) U, R

A lelőhely Lentiszombathely ÉK-i határában, a Malonyapatak partján fekszik (hrs.: 0570/4). A helyszínen 1996-ban dr. Kvassay Judit végzett terepbejárást, melynek során régészeti jelenséget észlelt. 2004. október 12–14. között próbafeltárást végeztünk. A lehumuszolt 430 m² nagyságú felszínből kb. 100 m²-en jelentkezett régészeti jelenség. Egy nagyméretű gödröt tártunk fel, amely a neolitikus dunántúli vonaldíszes kerámia kultúra és a középső rézkori Balaton-Lasinja kultúra idejére datálható. Az objektum leletanyagát, kerámiatöredékeket és háztapasztás-darabokat a zalaegerszegi Göcseji Múzeum gyűjteményében helyeztük el.

Munkatárs: Korcsmáros Attila technikus.

TOKAI ZITA MÁRIA

227. Lesencetomaj, Piroskereszt

(Veszprém megye) Ó, A

Idén tovább folytattuk a feltárásokat, amelyek elsődleges célja a temető déli szélének kutatása volt. A tervezetteknek megfelelően sikerült a temető ismert teljes Ny-K-i hosszában megtalálni a temető déli szélét. Itt újabb 104 sír látott napvilágot. Korábbi tapasztalatainknak megfelelően a temető K-i részén a kultúra későbbi időszakára jellemző leletanyag került elő: nagyméretű kosaras fülbevalók, dinnyemag alakú gyöngyök, viszonylag kevés stílustű, huzal karperecek. A feltárt terület középső részén megjelentek a szuperpozíciós sírok. Közülük is kiemelkednek az 579. és az 585–584. sírok. Előbbiben ezüstlemezből préselt övgarnitúrával eltemetett férfi, felette kirabolt, vaspántos favödörrel és agyagedénnyel egy későbbi időpontban eltemetett nő csontváza került elő. Az 584. sírban, a korai időszakban ezüst kiskosaras fülbevalóval, szemes gyöngyökkel és vaskar-